

В.М.Тимченко (Київ)

XV ТУРЕЦЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ КОНГРЕС

11–15 вересня 2006 р. в Анкарі відбувся найбільший представницький форум турецької науки – XV історичний конгрес, на відкритті якого виступив прем'єр-міністр Туреччини *Р.Т.Ердоган*, а патрунував конгрес президент країни *А.Н.Сезер*. Організаційний комітет очолював *Й.Халачоглу* (кримський татарин за національністю) – голова Турецького історичного товариства, головного організатора форуму.

У роботі конгресу взяли участь 310 учених (з них близько 200 – з Туреччини). Серед іноземців найбільше дослідників представляли Росію. Свої доповіді заявили також науковці із Сирії, Азербайджану, Болгарії, Македонії, Сербії, Чорногорії, Угорщини, Японії, Грузії, Ірану, Китаю, США, Узбекистану, Північного Кіпру, Франції, Ізраїлю, Єгипту, Румунії, Алжиру, Австрії, Англії, Німеччини, Казахстану, Киргизстану, Туркменистану, Греції, Індії, Південної Кореї, Йорданії, Польщі, Албанії, Іспанії, Косового, Словаччини, Нідерландів, України.

Виступи на форумі розподілялися за наступними секціями: давньоанатолійських цивілізацій, історії Середньої Азії й Кавказу, історії Сельджуцької держави і князівств сельджуцького періоду, османської історії, Першої світової війни, Ататюрка та історії Турецької Республіки. Найбільше дослідників представляли секцію османської історії, яка поділялася на чотири підсекції. У секції давньоанатолійських цивілізацій доповіді були присвячені культурам давніх суспільств Анатолії, зокрема початку й середини бронзового віку, районам Арарату, Ерзуруму і Коньї. В секції Середньої Азії та Кавказу йшлося про культуру племен скіфів, гунів, блакитних тюрків, жуаней, аварів та інших кочовиків. У секції історії Сельджуцької держави та князівств сельджуцького періоду в багатьох виступах йшлося про Візантію і її взаємини з турками-мусульманами. У секції османської історії більшість доповідей являли собою результати обробки певних документів із різних архівів і бібліотек. У секції Ататюрка та історії Турецької Республіки значну кількість виступів було присвячено міжнародним відносинам країни. Доповіді на секції Першої світової війни відзначались надзвичайно широким географічним діапазоном.

Українська делегація складалася з чотирьох осіб, три з яких представляли Бахчисарайський історико-культурний заповідник: директор палацу-музею «Хан-сарай» *С.Ебубекіров* із виступом на тему «Нації, племена й роди Кримського півострова, їх відносини та інтеграційні процеси (1443–1944 рр.)», заступник директора з наукової роботи *О.Гайворонський* із доповіддю «Сельджуцький спадок у Криму: «Дводраконний рельєф у Бахчисарайському ханському палаці» (не приїхав, надіслав тези), завідувач відділом археології середньовічного міста *А.Ібрагімова* з виступом з археології ханського палацу, а також *В.Тимченко* – аспірант відділу історії України XIX – початку XX ст. Інституту історії НАНУ з доповіддю «Написи околиць Бахчисараю: в передмісті Салачик та на кладовищі Газі Мансур (XV – початок XX ст.)».

На конгресі було репрезентовано весь цвіт історичної науки Туреччини: *О.Аслан-ана* з виступом «Портрети, які пов'язані з Ахметом Ресмі Ефенді, берлінським послом султана Мустафи III»; біографіст *І.Парлатир* із доповіддю «Твори з історичної тематики серед рукописів, які зберігаються у бібліотеці Угорської академії наук»; директор музею «Палац Топкапи» *І.Ортаїли* (за національністю кримський татарин) заявив виступ на тему «Судові повідомлення й вирoki, які зберігаються в архіві Палацу Топкапи; автор підручника з османської мови *Й.Курт* із доповіддю «Боротьба за володіння у Чукуріві»; *Т.Байкара* заявив виступ на тему «Питання води в сельджуцьких містах Туреччини»; дослідники історії тюркських народів *Р.Генч* із доповіддю «Грегоріанські кипчаки та їх звичаї» й *Х.Киримли* з виступом «Гераї в Румелії в кінці XVIII – на початку XIX ст. та твір Ченгіз Мегмед Гірая»; дослідник давньоанатолійських цивілізацій *Т.Тархан* із доповіддю «Чер-

вони стрічки (абзаци – *В.Т.*) давньої Анатолії»; археолог *А.Іозфират* підготувала виступ на тему «Кургани Арарату»; знавець османського чиновницького тайнопису «Сійакат» *Б.Йаман* заявив доповідь на тему «Митці палацу: османська організація «Ехл-і Хіреф» у XVIII ст.».

Серед іноземних дослідників турецької історії, які взяли участь у форумі, слід назвати класика японської османістики *Х.Одака*, котрий виступав із доповіддю «Дослідження про торговельні перевезення через Чорне море за торговельним трактатом 1783 року між Росією й Туреччиною». Цей виступ був єдиним на конгресі, де йшлося про зв'язки Османської імперії з Україною. *Х.Одака* зробив висновок, що даний трактат був першим поворотом Туреччини до європеїзації.

Широко було представлено грузинську делегацію на чолі з класиком османістики *М.Сванідзе* з виступом на тему «Османсько-іранський мир 1612 р. та Грузія». Разом із ним на конгрес приїхали двоє молодих дослідників, один із яких – *М.Махарадзе*, – виступив із доповіддю «Походи османців до Грузії в другій половині XV ст.».

Єгипетську делегацію було репрезентовано двома вченими: *А.А.Абдулхазизом* («Архітектурна діяльність у період єгипетського намісника Алі-паші й мистецькі впливи зі Стамбула») й *М.Ессаєдом*, який виступив із доповіддю «Єгипет за «Описом подорожі» Евлії Челебі» – середньовічного турецького подорожнього, відомого своїми описами території України.

Конгрес було добре організовано – доповідачі пройшли конкурсний відбір, в якому значна кількість резюме була відхилена оргкомітетом (у тому числі з України), як такі, що не відповідають науковому рівню форуму.

До суттєвої вади української делегації слід віднести те, що майже всі її члени представляли Бахчисарай – або за доповідями, або за місцем роботи: з чотирьох повідомлень три присвячувалися його історії, з чотирьох учасників – троє працюють у міському історико-культурному заповіднику.